

DRÓT LÁSZLÓ ALEZREDES: A HAZAI BÉKEFENNTARTÓ KIKÉPZÉS FEJLŐDÉSE

A hazai békefenntartó kiképzés kialakulására és intézményesülésére a legnagyobb hatást a nemzetközi igények és követelmény, valamint a hazai körülmények gyakorolták. Az a tény, hogy mára már rendelkezünk egy Békétámogató Kiképző Központtal, valamint a műveletekben résztvevő erők biztosítására kijelölt alegységek, egységek képesek a felkészülésüket saját maguk sikeresen végrehajtani, azt bizonyítja, hogy nagy utat jártunk be a békefenntartó kiképzés terén. A kezdeti egy-két emberes, sokszor mellékes feladat bekerült a Magyar Honvédség fő tevékenységeinek áramába. Ma már a honvédség minden egyes szegmensének megvan a saját felölőssége e területen is.

A kiképzés nem egy önmagáért való tevékenység. Küldetésekhez, műveletekhez, feladatokhoz szorosan kapcsolódó tevékenységrendszer. Hasonlóan más felkészítő tevékenységekhez, csak egy részterületet ölel fel, abból a művelettervezési és vezetési rendszerből, ami küldetésünk sikeres teljesítése érdekében végzünk. Ebből kiindulva léteznie kell egy a műveletek tervezéséhez, vezetéséhez szorosan csatlakozó kiképzési rendszernek, ami biztosítja, hogy a meglévő képességekkel a szükséges feladatokat képesek legyünk végrehajtani.¹

A békefenntartás sem egy állandó módszer a nemzetközi béke és biztonság fenntartása érdekében, hanem egy folyamatosan vál-

tozó, fejlődő, a biztonsági kihívások által vezérelt folyamat. Egy-egy adott konfliktus rendezésében az egyszerű tűzszünet ellenőrzésen túl ma már beszélhetünk béke-kiképzésről, valamint a politikai, katonai és civil, erőfeszítések komplex összességéről. A békefenntartó kiképzés napjainkban már *magába foglalja az adott hadszíntérre vonatkozó átfogó ismereteket, az alkalmazandó békeműveleti eljárásokat, idegen nyelvi ismereteket, szövetségi, és nemzetközi szervezetek általános és adott misszióra vonatkozó szabályainak átadását. Minden egyes missziós területre, de még azon belül is minden feladatra más és más tartalmú képességekre és felkészítésre van szükség.*² E változó körülmények között a következőkben azokról a fejlődési állomásokról fogok egy-két szót szólni, amelyek nagy hatással voltak a hazai békefenntartó kiképzésre. Természetesen a teljesség igénye nélkül, a főbb és meghatározó állomásokat veszem sorra és a kiképzés fejlődésének szemüvegén keresztül teszem meg megállapításaimat.

A békefenntartó kiképzés természetesen nem választható el a békefenntartó szerepvállalástól. Így az első szerepvállalásokhoz már egyértelműen csatlakozik maga a kiképzés is. Nem mondható ez el a II. Világháborút megelőző időszakra, ahol külön békeműveleti felkészítést nem tartottak, hiszen nem is tudták, hogy azt hajtják végre. Az általános szabály szerint, amit lehet vitatni, az hogy az ENSZ nélkül nem beszélünk békefenntartásról. Ez a kijelentés természetesen sok vitát generál-

¹ Szenes Zoltán, Válságkezelés és Békefenntartás az ENSZ-ben. (továbbiakban: Szenes) Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2013, Budapest Tanulmánykötet 130 oldal Békefenntartói Kiképzés a Magyar Honvédségben című tanulmány, bevezető.

² Szenes 142. oldal

hat, de a kiképzési tevékenység megítélésénél viszont fontos megállapítás. A kiképzések alkalmával azt próbáljuk megértetni a misszióba jelentkezőkkel, hogy egy műveletnek legalább négy feltételnek kell megfelelnie ahhoz, hogy békefenntartó műveletnek nevezzük. Az első ilyen kritérium a **legitimitás** kérdése, amelyet általában az ENSZ-től eredeztetünk. Az ENSZ-en kívül azonban elképzelhető más legitimitási forrás is, (NATO³, EBESZ⁴, EU⁵, AU⁶, stb.) amennyiben a részes felek elfogadják a művelet jelenlétét, működését, céljait. A legitimitás akár egy nemzetközi szerződésből is eredeztethető, ha annak a tárgya éppen a konkrét tevékenységre vonatkozik és a többi kritérium megerősítését is magába foglalja. Természetesen konszenzuson alapon, ilyen misszió például a Többnemzeti Erők és Megfigyelők⁷ is. A második alapvető kritérium a pontosan megfogalmazott küldetés, a **mandátum**. A küldetés megfogalmazásának tartalmaznia kell az elrendelő végállapotot, amely sikeréből megállapítható a művelet sikere. A küldetés teljesítéséhez szükséges egy általános **szabályrendszer**, amely végrehajtásával elérhető a küldetés sikere, valamint az oda vezető út fontos állomásai mérhetőek. Mindezek mellett szükséges egy **végrehajtó erő**, legyen az egy civil cég, vagy haderő, de végrehajtók nélkül csak tervekről beszélhetünk. A végrehajtó erőnek rendelkeznie kell azon mennyiségi és minőségi mutatókkal, amelyek jelzik, hogy képesek a küldetés teljesítésére. Ha a kritériumok közül bármelyik is hiányzik, aligha beszélhetünk klasszikus értelemben vett békefenntartásról, béketámogató műveletről, vagy válságreagáló műveletről.

Az alkalmazás oldaláról megközelítve az első fontos állomást a hazai békefenntartó kiképzés terén a Dél-Vietnámban szolgálatot teljesítő Nemzetközi Ellenőrző és Felügyelő Bizottság⁸ 1973. január és 1975. április felkészítése jelenti. Összesen 750 fő, 3 kontingens teljesített szolgálatot. A kitelepítést megelőző felkészítésben a kontingensek állományát készítették fel a várható feladataikra. A kontingenst a következő csoportok alkották: aktív katonák, tartalékos katonák, diplomaták, rendvédelmi szervek, titkosszolgálatok tagjai, és civil szakértők. Felkészítésüket akkor komplex jelleggel hajtották végre, amit ma átfogó megközelítésnek hívnánk. Ezt az átfogó jelleget azóta sem sikerül megismételni. Részlelemeivel, közös rendvédelmi, rendészeti felkészítések, külön civil felkészítések manapság már újra jelen vannak, de az akkori értelemben vett teljes védelmi, közigazgatási szektort érintő kiképzésre nem volt példa.

Az 1994-ig a békefenntartó kiképzés egyet jelentett az ENSZ katonai megfigyelők képzésével. A Magyar Néphadsereg és a Magyar Honvédség ebben az időszakban nem tartott alapképzést a megfigyelő aspiránsok részére. A konkrét missziós felkészítést összevontan, a kiutazások megszervezésére és az alapvető orientációs ismeretekre korlátozva hajtották végre 2-3 hétben. A hadszíntér ismeretre vonatkozó ismeretek, és a legfontosabb ENSZ logisztikai kérdések tanulmányozása töltötte ki a kiképzés zömét. Az alapképzést a megfigyelők részére külföldi ENSZ kiképző központokban, jellemzően Ausztriában, Finnországban, Írországon, Németországban „vásárolták” meg. A beiskolázás gyakorlatilag egyet jelentett a missziós kiküldetéssel. A feltételek között kiemelkedő jelentősége volt az angol nyelv ismeretének és a jogosítvány meglétének.

³ North Atlantic Treaty Organisation, Észak-atlanti Szerződés Szervezete (továbbiakban NATO)

⁴ Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (továbbiakban EBESZ)

⁵ Európai Unió (továbbiakban EU)

⁶ Afrikai Unió (továbbiakban AU)

⁷ Multinational Force and Observer – MFO (továbbiakban MFO)

⁸ Kiss Zoltán, Magyarok a Békefenntartásban. 2011, Zrínyi Kiadó, Budapest Tanulmánykötet 78. oldal

Itt kell először említést tennem a bárhol bármikor bevezethető orvos-csoportok felkészítéséről. 1991. január 14. és 1991. május 29. között Szaúd-Arábiában⁹ már vettek részt orvosok a Kuvait felszabadításáért végrehajtott feladatban. Szakállomány, vagy katona? Ez a kérdés azóta is nagy dilemma. Mi a fontosabb? Legyen valaki ragyogó szakember vagy inkább katona? Természetesen mind a két terület fontos, de tudjuk-e biztosítani a két területnek való maradéktalan megfelelést? Számos kérdést és megoldási próbálkozást tapasztalhatunk a múltban és a jelenben ennek a körülménynek a kezelésére. A kiképzési tevékenységeket a mai napig befolyásolja ez a helyzet.

Felgyorsultak az események a békefenntartó kiképzés terén a Békefenntartó Erők Kiképző Központjának felállításával 1994 júliusában. A 90-es évek elején a nemzetközi környezetet változásával és a hazai politikai berendezkedés változásával egyre nagyobb igény merült fel az ENSZ békefenntartó missziókban való részvételre. A 11/1993 (III.12) sz. Országgyűlési határozat, a Magyar Köztársaság biztonságpolitikájának alapelveiről szóló dokumentum már tartalmazott olyan szándékot, amely alapján a magyar ENSZ hozzájárulás kívánatos a nemzetközi béke és biztonság fenntartásához. A hetekkel később megjelent 27/1993 (IV.23.) sz. Országgyűlési határozat a Magyar Köztársaság Honvédelmének alapelveiről már konkrét feladatszabást is tartalmazott. Ezek szerint a Magyar Honvédségnek rendelkeznie kell olyan erőkkel, amelyekkel bekapcsolódik, vagy csatlakozhat az ENSZ békefenntartó missziók tevékenységéhez.¹⁰ Magyarország 1994-ben csatlakozott a Partnerség a Békéért Program-

hoz¹¹, amelyben szintén vállaltuk, hogy részt veszünk békefenntartó, katasztrófavédelmi és humanitárius tevékenységekben. Ebben az időszakban azonban még a sorkatonai rendszer működött, akiket külföldi tevékenységre alkalmazni a korabeli törvények alapján nem lehetett. A szerződéses állomány kis létszámban állt rendelkezésre, egyéb nyelvi képzettségi, kiképzettségi mutatókban sem jeleskedtünk. Hiányzott a kiképzési infrastruktúra, beleértve a tananyagot, a kiképzendőket, kiképzőket és más technikai támogatási rendszereket. Az igény azonban, mint általában a békefenntartás terén, gyorsan és nagy nyomással jelentkezett. Ezen igényekre való gyors reagálás eredményeként jött létre a Békefenntartó Erők Kiképző Központja¹² Budapesten. A kiképzendők és a kiképzők gyors ütemű toborzása után azonnal megkezdték a kiképzést az első állománytáblásított alegységeknek. A kiképzést egy kidolgozott kiképzési program segítette, amely egyaránt tartalmazott ENSZ-hez köthető, de már NATO, EBESZ eljárásokat és módszereket is. A BEKK alegységeinek eszközparkja részben átfestésre került fehérre és a korabeli szabályoknak megfelelően UN feliratok kerültek elhelyezésre a járműveken. A gyors kiképzést azonban nem követte alkalmazás, és az állománytáblásított rendben sohasem valósult meg az alkalmazás. Az igény azonban még életben tartotta a központot egészen 1996-ig, amikor a feladatrendszerét és technikai eszközparkjának egy részét átvette az MH 88. Gyorsreagálású Zászlóalj Szolnokon. Ez a döntés alapozta meg a BTKK létrejöttét alig 4 évvel később. S tulajdonképpen ezért vagyunk ma itt ebben az intézményben. Visszatérve a BEKK-re, az 1995. szeptem-

⁹ Kiss Zoltán, Magyarok a Békefenntartásban. 2011, Zrínyi Kiadó, Budapest Tanulmánykötet 86. oldal

¹⁰ Szenes 41–42 oldal, Magyar Békefenntartás és az ENSZ, Bali József előadása

¹¹ Partnership for Peace, Partnerség a Békéért (továbbiakban PFP)

¹² Békefenntartó Erők Kiképző Központjának (továbbiakban BEKK)

beri és októberi ENSZ Ciprusi Haderő¹³, és MFO kontingenseket, valamint azok első váltásait a BEKK-ben felkészített katonákból válogatták össze. Az MFO állományát azonban rendőri erők is kiegészítették, mivel katonai, rendőri, helyszínelési, nyomozati képességekkel akkor még nem rendelkezünk. A békefenntartó kiképzést tekintve kiderült, hogy az igények mindent felülírnak. Nem az a fontos, hogy mi mit szeretnénk küldeni egy adott helyzetben, hanem az, hogy mire van szükség, és azt kell a rendelkezésre álló idő alatt felkészíteni. A „fegyveres” missziók megjelenése új kihívásokat teremtett a kiképzés terén. Mindemellert az UNFICYP kiképzésére a nemzetközi együttműködésbe illesztése is nagy hatással bírt. Az UNFICYP magyar kontingens alkalmazására az akkor még osztrákok által vezetett UNFICYP 4. szektorban került sor. A magyar szakasz osztrák technikai eszközöket használt a járőrözéshez, a híradáshoz, és a kollektív védelemhez, osztrák géppuskák álltak rendelkezésre. A felkészítés utolsó hetében közös kiképzés keretében Ausztriában került végrehajtásra az állomány összekovácsolása. A validálás után a kontingens együtt utazott ki ciprusra Bécsből. A magyar század felállításával ez 1997-ben megváltozott és a kiképzés bázisa átkerült Szolnokra. A kulcsbeosztású személyeknek azonban még a továbbiakban is összevont osztrák felkészítés került levezetésre. Az osztrák kiképzők folyamatosan jöttek Szolnokra az állomány kiképzését elősegíteni speciális jobbkormányos gépjárművezetéshez, és osztrák technikára épülő híradó kiképzéshez. Természetesen folyamatosan megfigyelték a zárógyakorlatokat is. Az UNFICYP és az MFO állományának felkészítésében új elemként jelentkezett a fegy-

verhasználat és az erőhasználat szabályai¹⁴. Nagy figyelmet fordítottak az elméleti és a gyakorlati képzésre, annak érdekében, hogy a kontingensek a missziós és a hazai szabályokat egyaránt értsék, és alkalmazzák.

Itt kell kitérnem egy nagyon fontos felkészítési területre, a nyelvképzésre, a missziók végrehajtásához szükséges nyelvi képességekre. Az ENSZ katonai megfigyelők nyelvi képzése, rendkívül egyszerű volt, hiszen a nyelvismeretet legtöbbször előfeltételnek tekintették a jelentkezéshez, vagy a kiválasztáshoz. Az UNFICYP és az MFO állományánál azonban a misszió személyi összetétele tartalmazott legénységi, altiszti és tiszti rendfokozatúakat egyaránt. A kezdetekben a legénységi és altiszti állomány nyelvi felkészítését, közvetlenül a missziót megelőzően egy 400 órás angol tanfolyammal biztosították. A tisztek esetében pedig 1996-tól évente, az ország 10 helyorségében, egyszerre 100-ak végeztek 10 hónapos intenzív angol nyelvi felkészítést, a műveleti igények kielégítésére. A tanfolyamok ellenére a legénységi, altiszti és esetenként a tiszti állomány nyelvi képessége sem ütötte meg a jó szintet. Talán a szükségszerűen megfelelő színvonalat tudta csak biztosítani a misszió elejére. A missziók végére azonban a tiszti, altiszti állomány nagymértékben javította a kommunikáció szintjét. Kezdetben eseti megrendelésre kerültek végrehajtásra nyelvi ismeretszint felmérések, a British Council nyelviskolánál és más intézményekben. A nyelvi felmérések és oktatások állandó képzésbe integrálása 2001-től valósult meg a BTKK bázisán. Azonban kötelező kiképzési aktussá 2006-tól vált, amikor is a Szárazföldi Vezérkar elrendelte minden személy angol nyelvi felmérését, aki a BTKK –ban kiképzésen vesz részt. Az eredményekről a misszióért felelős parancsnoknak kellett jelenteni elsősorban a szemé-

¹³ United Nations Force in Cyprus ENSZ Ciprusi Haderő (továbbiakban UNFICYP)

¹⁴ Rules of Engagement, Az Erő Használatának Szabályai

lyi döntések megkönnyítése érdekében. Ma már számítógépes rendszeren keresztül, a bemeneti követelmények mérése alkalmával győződünk meg a nyelvi ismeret szintjéről. A kiképzési feladatok során nyelvképzés ritkán fordul elő. Korábban a missziós terület nyelvjárásának megfelelő nyelvképzés is a program része volt, például Ciprus esetében a török és görög alapkifejezések, rövid utasítások, napszaknak megfelelő köszönések begyakorlása is követelmény volt. Ma ezen kiképzési tematikát már nem követjük, vagy csak nagyon ritkán.

Még 1995-ben jelentkezett a következő nagy kihívás, a PfP programon keresztül csatlakozni a NATO vezette IFOR¹⁵ misszióhoz. A Magyar Műszaki Kontingens és váltásainak felkészítése. 1995 novemberétől 2002. április 30-ig tartó feladatban 22 hidat, vagy átkelőt építettek összesen 1600 m hosszúságban, 65 km vasutat és 27 km közutat újítottak fel, illetve állítottak helyre.¹⁶ A nagy kontingensek összevont felkészítésének, kiképzésének a metodikája, gyakorlatilag a mai napig is ezen műszaki kontingens felkészítésének példáját követi. Egyéni szak-alap, kisebb és nagyobb alegységek felkészítése és annak ellenőrzése, valamint egy második ütemben végrehajtott békeművelati alap és speciális felkészítés a missziós körülmények megismerésének céljából. 1995-ben 1800-2000 fő műszaki tiszttel és 4-5 műszaki ezreddel rendelkezett a Magyar Honvédség. Ebből került kicsoportosításra a 415 fős kontingens állománya, a megfelelő biztosító erő mellérendelésével. A kiképzettség demonstrálásának gyakorlata is a műszaki kontingenssel kezdődött. A kontingens számára felkészülésének végén egy úgynevezett ellenőrző komplex

foglalkozás került levezetésre, ahol a kontingens bizonyíthatta az előljáró felé, hogy készen áll a missziós feladatainak végrehajtására.

A zárógyakorlatokat 1997-98-ban vezettük be a kiképzések rendszerébe. Az intézkedés értelmében a valóságos missziós körülményeket a lehetőségekhez képest legjobban megközelítő módon, folyamatos igénybevételt teremtve minimálisan 3-5 napban kell tervezni és végrehajtani, amely egyben a kontingens készenlétének ellenőrzését is jelenteti. Az első így tervezett zárógyakorlatot 1998-ban hajtottuk végre az UNFICYP felkészítéssel, Táborfalva gyakorlótéren. Mára már a NATO TEPSO¹⁷ és a haderők ellenőrzésére alkalmazandó CREVAL rendszerhez hasonló módon győződünk meg a kiképzettségről és a készenlét helyzetéről, amely folyamat jól szabályozott és kellően alapos.

Szintén Bosznia-Hercegovinához csatlakozik a következő nagy lépés a békeművelati kiképzés terén, a manőver, „ajtóberűgő” kisalegységek kiképzése, valamint a század- vagy zászlóaljkötelékben végrehajtásra tervezett tömegellenőrzés beépítése a kiképzésbe. 2002-ben (amikor az SFOR kötelékében a MH Katonai Rendfenntartó Kontingens volt, többszöri átalakítást követően ma már EUFOR kötelékben lévő század) sem felszerelés nem állt rendelkezésre, sem tapasztalat. Az olasz carabinieri¹⁸, majd később hazai készenléti rendőri kiképzési segédlet alkalmazása mellett mára már a téma legjobbjai közé tartozunk.

Időrendben itt kell megemlítenem a PfP-programhoz való csatlakozásunkat és az abból eredő kiképzési lehetőségek kiszélesedését. A PfP gyakorlatok témái akkoriban természetesen a békefenntartás különböző

¹⁵ Implementation Force, NATO vezette, Többnemzeti Békefenntartó Erő Bosznia-Hercegovinában. (továbbiakban IFOR)

¹⁶ Kiss Zoltán, Magyarok a Békefenntartásban. 2011, Zrínyi Kiadó, Budapest Tanulmánykötet 106. oldal

¹⁷ Training and Education for Peace Support Operation, Béketámogató Művelati Kiképzés és Képzés (továbbiakban TEPSO)

¹⁸ Olasz Nemzeti Katonai Rendőrség

feladatait ölelték fel, az együttműködési és képességnövelési célok érdekében. Ezen feladatok végrehajtása céljából a békefenntartásnak, békétámogató műveletek oktatásának be kellett épülni az általános kiképzési rendszerbe. Számos hazai és külföldi tanfolyam is ugyanezt a célt szolgálta. Mára már eléggé nagy tapasztalati tudás keletkezett a harcászati feladatok végrehajtásával kapcsolatban, amely azonban nem eredményezett általános ismeretanyag bővülést a haderő egészére. Az egyes alakulatoknál viszont jelentős tapasztalat halmozódott fel.

1999. július 27-től 2005 decemberéig teljesített szolgálatot a MH Őr és Biztosító Zászlóalja Pristinában. KFOR parancsnokság őrzésvédelme,¹⁹ VIP-, és egyéb konvoj kísérés, járőrözés, fontos objektum védelme és reagáló erő biztosítása szerepelt a fő feladatai között. Nem szeretném felsorolni a teljes tevékenységet, mert a kiképzés oldaláról nem is ezért jelentős ez a misszió, hanem azért, mert itt alkalmaztunk először magyar MTT-t, Mobil Training Teamet, kiküldönített kiképzési csoportot. A KFOR felkészítést a MH 62. Bercsényi Miklós Gépesített Lövészdandár első zászlóalja hajtotta végre Táborfalván és a kontingens kiképzésének támogatására a MH 88. Gyorsreagálású Zászlóalj, már missziókat megjárt állományából egy kiképző csoport nyújtott segítséget.

1997 szeptemberében került felállításra a HVK MIK, (Művelet Irányító Központ), E szervezet vezette le az első angol nyelvű békefenntartó tanfolyamot. Ma is folyamatosan működik Nemzetközi Katonai Megfigyelő Tanfolyam, (International Military Observer Course), közismert nevén az IMOC.²⁰ A tanfolyam Szolnokon, a csapatpihenőben került megrendezésre, a tanfolyam igazgatója Tokovicz József dan-

dártábornok úr volt, az oktatók között szerepeltek Boldizsár Gábor ezredes, Kövér István alezredes, Katona István alezredes, Papp István alezredes urak. A jelentősege ennek a tanfolyamnak abban van, hogy nemzetközi volt az oktató és nemzetközi a hallgató állomány is. A MIK és annak jogutódjai egészen 2011-ig nem engedték ki a kezükből a tanfolyam szervezését, vezetését, amikor már nem csak a helyszín, és a tevéleges végrehajtás, hanem a teljes felelősség is átkerült a MH BTKK-hoz. A Magyar Honvédség leghíresebb tanfolyamáról van szó. Az ENSZ két alkalommal akkreditálta, mint sikeres ENSZ tanfolyamot, és méltán lehetünk rá büszkéek. Itt szeretnék néhány szót szólni az **akkreditációkról**, mint kiképzési visszaigazolásról. Az akkreditációk tárgyai a kiképzési rendezvények. Ahhoz azonban, hogy a kiképzési rendezvény az elismert kereteket és színvonalat biztosítani tudja, **állandó kiképzési intézményre van szükség**. Lehetőleg állandó vagy állandóan megújuló nemzetközi kiképzői szakértelem biztosítása mellett. Ebből az is következik, hogy minél több akkreditált tanfolyammal rendelkezik egy kiképzési központ, annál jobban igaz az az állítás, hogy **a kiképző központ akkreditált**. A NATO, EU, EBESZ kiképzési rendszerében is létezik az akkreditáció intézménye. Csakis azon kiképző központok válhatnak igazán nívós intézményekké, amelyek egyszerre több nemzetközi szervezet által is elismert tanfolyammal rendelkeznek.

Az akkreditációs igény egy hat lépéses folyamaton keresztül kerül elbírálásra.

Az ENSZ békefenntartó tanfolyam akkreditációs kérelmet az ENSZ Egyesített Kiképzési Részlegéhez²¹ kell benyújtani angol vagy francia nyelven. A kérelmet a békefenntartásért felelős főtítkárhelyettesnek kell címezni és a New York-i Nemzeti Állandó

¹⁹ Kiss Zoltán, Magyarok a Békefenntartásban. 2011, Zrínyi Kiadó, Budapest Tanulmánykötet 115. oldal
²⁰ Szemes 43 oldal

²¹ United Nations Integrated Training Service, ENSZ Egyesített Kiképzési Részlege (továbbiakban ITS)

képviselőten keresztül, 'Note Verbale'²² formátumban kell megküldeni. Az Egyesített Kiképzési Részleg havonta összegyűjti és megvizsgálja a beérkezett kérelmeket a hivatalos akkreditációs folyamatra. Az ENSZ érintett szervezeteinek bevonásával egy prioritási listát készítenek, amelybe az ENSZ műveleti igényeit veszik figyelembe.

A prioritási lista összeállítását a következő kritériumokra alapozzák: A békefenntartás stratégiai prioritásai, a rendelkezésre álló végrehajtott állomány, a földrajzi egyensúly biztosítása a végrehajtott tanfolyam során, a katonai és rendőri tanfolyamok akkreditációjának egyensúlya. A tanfolyam befogadásáról az Egyesített Kiképzési Részleg vezetője írásban tájékoztatja a kérelmet benyújtó szervezetet. A döntést indoklás nélkül hozzák nyilvánosságra, még abban az esetben is, ha a kérelem befogadása elutasításra kerül. A kérelmet benyújtó szervezetet felkéri arra, ha lehetséges elektronikus úton MS formátumokban továbbítja az alábbi információkat: A tanfolyam tartalmát és programját; a kiképzési célokat általában; a tanfolyam specifikációját (részletes óra tárgykör elosztást) beleértve az elvárt kiképzési eredményeket; a kiképzési eszközöket, módszereket, és az értékelés mutatóit a tanfolyamra és a személyekre vonatkoztatva. (A tanfolyam összes előadását és gyakorlati foglalkozását tartalmazó kiképzési csomagot). Majd következik a dokumentum vizsgálata. Miután az Egyesített Kiképzési Részleghez beérkezett az összes kért kiképzési anyag, háttér-információ, előadás és gyakorlat végrehajtási elképzelés, kezdetét veheti a 3 hetes dokumentumvizsgálat. Fontos részlet, hogy addig nem folytatódhat az akkreditációs folyamat, míg az összes szükséges dokumentum, információ a rendelkezésre nem áll. A dokumentum vizs-

gálat során megállapításra kerül, hogy a tanfolyam programja és a kidolgozott előadások, gyakorlatok tartalmazzák-e az ENSZ békefenntartó kiképzési ajánlásait (CPTM, STM)²³.

A dokumentum-vizsgálat során az ENSZ parancsnokság konzultációkat folytat a különböző szakterületért felelős szervezetekkel, annak érdekében, hogy megállapítsa, hogy a legújabb kiképzési célok és módszerek kerülnek-e alkalmazásra a tanfolyamon. A dokumentumellenőrzés eredményéről a kérelmezőt írásban tájékoztatják. Amennyiben szükséges az ITS javaslatot tehet a kérelmező részére, hogy az alkalmazott kiképzési programot változtassa meg. Tanácsolhatja, hogy kérjenek segítséget más szervezetektől, felajánlhatja az ENSZ kiképzők kiküldését is annak érdekében, hogy minél nagyobb arányban alkalmazzák az ENSZ békefenntartó kiképzésre vonatkozó ajánlásait. Amennyiben szükséges helyszíni szemlén győződnek meg a dokumentumok tartalmának gyakorlati megvalósításáról (a tartalma a 4. lépésben van kifejtve), valamint a gyakorlati foglalkozások színvonaláról. Az ITS azonban hozhat olyan döntést is, hogy a helyszíni szemlét kihagyva azonnal az összefoglaló jelentés

²² Diplomáciai szóbeli jegyzék mindig írásban készül és kerül átadásra, harmadik személyben fogalmazzák, és csak a signójával látják el.

²³ CPTM – Core Predeployment Training Materials: olyan ajánlott kiképzési segédanyag, amely az ENSZ által fontosnak tekintett alapvető tudnivalók oktatásához használatos. A kiképzési anyag tartalmazza az adott téma teljes háttéranyagát, az ajánlott előadás idejét, az ahhoz tartozó Power Point előadást, az előadói instrukciókat, és a javaslatokat az előadás kivitelezéséhez. Elsajátítása kiképzői tapasztalatot igényel. STM – Specialized Training Materials: az a speciális kiképzési segédanyag, amely tartalmazza az ENSZ által minimálisan elvárt szakterülethez csatlakozó ismeretanyagot a kiképzendő célcsoport számára (Katonai megfigyelő, beosztott törzstiszt, civil rendőr, békefenntartó szakasz stb), a kiképzési anyag tartalmazza az oktatandó területhez csatlakozó teljes háttéranyagot, magát az előadást és az ahhoz csatlakozó instrukciókat. Elsajátítása szakmai előképzettséget és kiképzői tapasztalatot igényel.

felterjesztését kéri. (Azon tanfolyamok, amelyeknél módszerváltás, vagy kiképzési programváltás következik be, a helyszíni szemle végrehajtását kell preferálni).

A dokumentum ellenőrzést követően az ITS helyszíni ellenőrzéssel győződik meg az ENSZ békefenntartó kiképzési ajánlások kulcselemeinek a gyakorlatban történő alkalmazásáról. A helyszíni szemle nem kötelező, a kérelmező szervezet és az ENSZ ITS közötti megállapodás tárgya. Amennyiben a tanfolyam nem angolul vagy franciául kerül levezetésre a kérelmező szervezetnek, kell a tolmácsolásról gondoskodnia. A helyszíni szemléhez, az utaztatáshoz, szálláshoz, étkezéshez, szállításhoz szükséges adminisztrációs tevékenységek végrehajtását a kiküldő szervezet és a kérelmet benyújtó szervezet közötti költségmegosztási tárgyalásoknak megfelelően kell rendezni. A tolmácsolás és a kiképzés bemutatásához szükséges eszközök, módszerek költségét a kérelmező szervezetnek kell fizetnie.

A helyszíni szemle során végrehajtásra kerülő feladatok a már említetteken túl, a továbbiak:

- az oktatók és a vendégelőadók kompetenciájának felmérése;
- a hallgatók felmérése, személyes meghallgatások és a hallgatók megszerzett ismeretanyagának visszaellenőrzése;
- a tanfolyam összes foglalkozásának és gyakorlatának megtekintése (felvételtől, vagy élőben);
- a tanfolyam szervezési feladatainak áttekintése;
- a tanfolyam igazgató személyes meghallgatása;
- a tanfolyam és a résztvevők értékelésének figyelemmel kísérése.

A helyszíni szemle a legmeghatározóbb része az újonnan akkreditálásra kerülő tanfolyamoknak. A személyes adatgyűjtés és ta-

pasztalat minden dokumentumot felülírhat, mind pozitív, mind negatív értelemben. A kiképzést ellenőrző személy, mint „hallgató” vesz rész a különböző foglalkozásokon és általában szívesen részt vesz az alájátszók tevékenységében is. Mindezeket a kiképzés színvonalának felmérése érdekében teszi. Saját tapasztalatairól tájékoztatást ad a helyszíni szemle alkalmával az akkreditációt kért szervezet vezetőjének, de a jelentés tartalmát nem hozza nyilvánosságra.

Az ITS elkészíti az összefoglaló jelentést a tanfolyam akkreditációjának helyzetéről a dokumentum ellenőrzés befejezését követő negyedik héten, vagy amennyiben helyszíni ellenőrzés került végrehajtásra, az azt követő negyedik héten. Az összefoglaló jelentést az ITS vezetője hagyja jóvá. A jelentés tartalmazhat kiegészítéseket a tanfolyam átalakítására, és speciális elvárásokat annak érdekében, hogy az minél jobban megfeleljen az ENSZ vonatkozó ajánlásainak. A jelentés továbbá tartalmazhatja az elvárt változtatások visszaellenőrzésének módját és idejét. Az összefoglaló jelentés javaslatokat tehet az ENSZ akkreditációs tevékenységének felülvizsgálatára és átalakítására vonatkozóan is.

Amennyiben szükséges a kérelmező szervezet felkéri, hogy szolgáltatson bizonyosságot a kért tanfolyami változtatások végrehajtásáról, mielőtt az ENSZ kiadná az akkreditációs oklevelet. Amennyiben a kiképzési tevékenységről megállapítást nyert, hogy megfelel, az ENSZ békefenntartó kiképzésre vonatkozó ajánlásainak az AKKREDITÁCIÓS OKLEVÉL kiállításra kerül. Az ITS a kiadásra került akkreditációkat nyilvántartja. Az akkreditáció érvényessége 4 év (Azok a tanfolyamok, amelyek az akkreditációt 2007 előtt megkapták 3 év elteltével újra kell akkreditálniuk a tanfolyamot). Amennyiben az ITS változtatásokat, módosításokat hajt végre az ENSZ békefenntartó kiképzési ajánlásokban, a tagállamok, akkreditációval rendelkező tanfolyamok erről értesítést kap-

nak az állandó képviselőten vagy interneten keresztül. Az értesítés kézhezvételét követő 6 héten belül a tagállamok végrehajtják a megfelelő módosításokat a tanfolyam specifikációiban. A tanfolyam új sajátosságait írásos formában megküldik az ITS részére. A szükséges és elvárt módosítások elhagyása az akkreditáció megvonását eredményezheti. Az akkreditáció lejártát megelőzően 6 hónappal a kérelmező szervezetnek kell kérnie a tanfolyam akkreditációjának megújítását. A megújítási kérelem benyújtása és az ahhoz tartozó dokumentáció teljesen megegyezik a tárgyalt eljárással. Amennyiben a megújítási kérelem, teljesen egyértelműen tartalmazza a tanfolyam folyamatos fejlődését és a megváltozott ENSZ követelmények alkalmazását, akkor a sikeres „dokumentumvizsgálat” végrehajtása az akkreditáció azonnali meghosszabbítását jelentheti. Ez a folyamat vár az MH BTKK-ra 2015-ben.

2000-ben alakult meg az MH 1. Könyvnyű Vegyes Ezred, és kötelékében a BTKK. A békefenntartó kiképzés elindult egy intézményesülési folyamaton. A régióknban nem volt ez egyedüli példa, így történt ez Szlovákiában, Csehországban, Lengyelországban is, egy kicsit később Horvátországban, Bosznia-Hercegovinában, igaz ott egy kicsit másképpen. A békefenntartó kiképzési kapacitások növelésének támogatására az Egyesült Államok is indított különböző programokat, amely nagymértékben elősegítette a központok létrejöttét. Ahány központ annyi féle. A magyar kiképző központ szervezete az osztrák és a finn példa alapján jött létre. 36 fős állománytáblája kizárólag a kiképzési tevékenység folytatására került kialakításra, részben saját kiképzők alkalmazásával, de többnyire a tanfolyam management rendszer beépítésével a kiképzési rendszerbe. Saját logisztika, és strukturált törzs nem jellemzi ezeket, a központokat.

A mai napig így működnek az úgynevezett PFP kiképző központok, amelyek alap és

szaktanfolyamokat tartanak, többnyire nemzetközi közönségnek, a tanfolyamot igénylő szervezet céljainak és akkreditációjának megfelelően. Tanfolyam igazgatók szervezik és a szakértők, többnyire vendégelőadók tartják a tanfolyamot. Ezen központok úgynevezett missziós célfelkészítéseket nem tartanak. Az osztrák, német példa azonban más. Az ottani kiképző központok felelősek a célfelkészítésekért, de legalább is részt vesznek a kontingensek, törzs elemek, egyének kiképzésében. A magyar kialakult helyzetben mindezek vegyesen jelentkeznek. Virágzik az egyéni felkészítések rendszere, a tanfolyamok rövidek, hatékonyak, és a kontingensek felkészítésében is szerepet vállal a központ. A tematikus tanfolyamok azonban nem lettek sajátjai a központnak, azokat más szervezetek tartják, pld: CIMIC, C-IED, NATO terminológiai tanfolyam. Ezeket a tanfolyamokat például a török kiképző központ egységes rendszerben hajtja végre, és nekik sincs több belső szakemberük, viszont magas szinten tudnak tanfolyamot szervezni, levezetni.

2003-2004-ben került újra megfogalmazásra a Magyar Honvédség kiképzési rendszere. A missziós váltási rendnek megfelelő hármas tagolás a kiképzés terén, nevezetesen a felkészülés, végrehajtás, és visszaillesztés, regenerálódás fázisai. A rendszer alkalmazásával azonban a misszióorientált felkészítés sok alegységnél kiszorította az alaprendeltetésből adódó feladatokra történő felkészítés elmélyítését.

2003-ban jelentkezett az iraki és az afganisztáni műveletekben szereplő alegységeink, és egyéni beosztásba tervezett állomány felkészítése, ami a már jól megszokott rendszerben és metodika alapján összevont kétütemű felkészítést jelentett. Az első kontingenseknek szembe kellett néznie valami teljesen új körülménnyel, mégpedig azzal, hogy a hadszíntér még nem állt készen a békeépítés feladatainak biztonsági szintjére. A békeépítő

tevékenységünk végrehajtásához szükséges biztonsági környezet megteremtése, sok esetben elvette az erőforrásokat és a figyelmet a tevékenység eredetileg megfogalmazott céljától. A biztonság megteremtése egy önfenn tartó célá vált, amit saját jelenlétünk generált. A békefenntartás nemzetközi jogi keretei is megváltoztak.

Mindezen tényezőket a békeműveleti vagy sokkal inkább műveleti kiképzés jól lekövette és megfelelően reagált. A felkészítések az addigiaktól eltérő módon egyre nagyobb figyelmet fordítottak az erők megóvására, megvédésére és a feladatok részben, vagy teljesen ellenséges környezetben való végrehajtására. Nagy hangsúlyt kapott az egyéni beosztású állomány, és az alegységek „harci” reagáló képességének megteremtése és fenntartása. Kiemelt területei voltak a felkészítésnek a civil-katonai kapcsolatok és lélektani műveletek harcászati szintű feladatai, valamint a mozgásszabadság fenntartása érdekében végzett C-IED tevékenységek. A felkészítések rendszerébe a kiképzést támogató és mentor csoportok felkészítése jelentette, jelenti a következő nagy kihívást. A kiképzési segítségen túl a helyi kormányzati szervek támogatását olyan körülmények között kell végrehajtani, amelyek még továbbra sem haladnak a hosszú távú békés rendezés irányába.

A békeműveleti kiképzés nem egy különálló kiképzési rendszer a haderő életében. A haderő alkalmazásával szorosan összefüggő, folyamatosan megújuló, a műveleti követelmények, igények által vezérelt tevékenység. A békeműveleti kiképzés fázisai és metodikája, rendszere teljes egészében meg kell, hogy egyezzen az általános kiképzési rendszerrel. A kiképzés szerkezete, rendszere, infrastruktúrája nem változhat minden egyes művelettel, a kiképzés céljai és tárgyai azonban folyamatosan kell, hogy igazodjanak a műveleti igényekhez. Ezért úgy vélem, hogy nem helyes az, ha külön

kezeljük a békeműveleti felkészítést az általános kiképzési rendszerünktől. Úgy vélem, hogy ha ezt tennénk, akkor egyes esetekben a békeműveleti képzés helyettesíteni fogja, majd ki is szorítja az általános kiképzési rendszert. A békeműveletek is műveletek, csak céljukat tekintve másak. Egy járőrözés, vagy ellenőrző pont, védelem, támadás az országvédelmi feladatokban és a békeműveletekben ugyanaz, vagy legalább is hasonló tevékenység kell, hogy legyen. Éppen ezért a jövő békefenntartó kiképzését nem célszerű külön kezelni, sokkal inkább integrálni szükséges a meglévő műveleti felkészítéshez. A transzformációt, felkészítést a feladat igényeinek megfelelően kell tervezni, végrehajtani majd a tapasztalatokat felhasználva módosítani. Tehát a jövő békefenntartó kiképzési tevékenységét az alkalmazás feladatai és az igényelt katonai képességek együttesen fogják meghatározni.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Magyarország Alaptörvénye
- [2] 2011. évi CXIII. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről, valamint a különleges jogrendben bevezethető intézkedésekről.
- [3] A Honvédelmi Tárca 2013-2022. közötti időszakra vonatkozó hosszú távú terve, (Tervezet), Honvédelmi Minisztérium, 2013, Budapest;
- [4] A Magyar Honvédség Kiképzési doktrínája, Honvédelmi Minisztérium, 2012, Budapest;
- [5] A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Doktrína 3. kiadás, Honvédelmi Minisztérium, 2012, Budapest;
- [6] A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság 157/2012 Intézkedése;
- [7] Guideles, Roles and Training Standards for UN Military Expects on Mission, Military Adviser office of MA, DPKO, 2009, New York;
- [8] Honvédelmi Miniszter 77/40/2012, MH Békétámogató Kiképző Központ, alapító okirata, 2012, Budapest;

- [9] Honvédelmi Minisztérium Honvéd Vezérkar főnökének 60/2008. (HK 5.) HM HVKF intézkedése;
- [10] Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiája, Külügyminisztérium, 2012, Budapest, Kihirdetve a 1035/2012. (MK. II.21.) Kormány határozattal;
- [11] Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája (NKS), kihirdetve a 1656/2012 (XII.20.), Kormány határozattal;
- [12] Papp Gyula: A Magyar Honvédség Békefenntartó műveletekre kijelölt alegységek felkészítése, PHD értekezés, 2008, Budapest;
- [13] Stanag 6023, NTG 2. Edition, Education and Training for Peace Support Operation ATrainP-1(A), 2010, Bruxelles;
- [14] Standard Operating Procedure for Training Recognition, Military Adviser office of FSD, DPKO, 2009, New York;
- [15] Tóthi Gábor: A Magyar Köztársaság Polgári válságkezelési képességének sajátosságai és továbbfejlesztésének lehetőségei, Doktori értekezés, 2011, Budapest;
- [16] Szenes Zoltán: Válságkezelés és Békefenntartás az ENSZ-ben, Tanulmánykötet, 2013, Budapest.